

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम
२०७२
माध्यमिक तह
परीक्षा योजना

क्र. सं.	विषय क्षेत्र	प्रश्नको प्रकार	पूर्णाङ्क	प्रश्न सङ्ख्या	प्रतिप्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
अ	शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान	वस्तुगत (बहुवैकल्पिक) प्रश्न	२०	२०	१	२०	२० मिनेट
आ	माध्यमिक तहको पाठ्यक्रम, शिक्षण विधि एवम् प्रविधि	खण्ड क	४०	६	५	३०	२ घण्टा ४० मिनेट
		लामो उत्तर आउने प्रश्न		१	१०	१०	
इ	सम्बन्धित विषयको विषयवस्तु सम्बन्धी ज्ञान	खण्ड ख	४०	६	५	३०	४० मिनेट
		लामो उत्तर आउने प्रश्न		१	१०	१०	

द्रष्टव्य :

- १ शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान (वस्तुगत प्रश्न) सबै विषयका शिक्षक पदका लागि एउटै हुने छ ।
- २ खण्ड क र ख विषय अनुसार फरक फरक हुने छ ।
- ३ खण्ड क र ख का उत्तर पुस्तिका अलग अलग हुने छन् ।
- ४ प्रत्येक क्षेत्र समेटिने गरी प्रश्न सोधिने छ ।
- ५ छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरू ज्ञान, सिप र प्रयोग तहका तथा लामो उत्तर आउने प्रश्नहरू संज्ञानात्मक तहका सबै क्षेत्रलाई समेट्ने किसिमका हुने छन् ।
- ६ लिखित परीक्षाको माध्यम अङ्ग्रेजी वा नेपाली वा दुवै भाषा हुनेछ । भाषा विषयहरूका हकमा सम्बन्धित भाषामा नै उत्तर दिनुपर्नेछ तर संस्कृत विषयहरूका हकमा विषयगत खण्ड क को उत्तर नेपाली वा संस्कृत भाषामा दिन सकिने छ ।
- ७ यो पाठ्यक्रम मिति २०७२/११/२८ गतेदेखि लागु हुने छ ।

शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान

- २० अङ्क

१ शिक्षासम्बन्धी सामान्य जानकारी

- १.१ नेपालको शैक्षिक इतिहास
- १.२ नेपालको शिक्षाको तहगत संरचना
- १.३ नेपालको वर्तमान विद्यालय शिक्षाको प्रकार : साधारण, संस्कृत, प्राविधिक तथा व्यावसायिक, खुला तथा वैकल्पिक शिक्षा, धार्मिक र विशेष शिक्षा
- १.४ शिक्षाका राष्ट्रिय तथा तहगत उद्देश्य/सक्षमताहरू
- १.५ गुणस्तरीय शिक्षा
- १.६ शैक्षिक तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण, सम्प्रेषण र प्रयोग

- १.७ सार्क मुलुकहरू तथा जापान, दक्षिण कोरिया, सिङ्गापुर, फिनल्यान्ड र चीनको शैक्षिक नीति र संरचना
- १.८ शिक्षासम्बन्धी समसामयिक विषयवस्तुहरू

२ शिक्षासम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम

- २.१ सबैका लागि शिक्षासम्बन्धी राष्ट्रिय कार्ययोजना (सन् २००१-२०१५)
- २.२ सबैका लागि शिक्षा कार्यक्रम (सन् २००४-२००९) : उद्देश्य तथा उपलब्धि
- २.३ विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम (२०६६-२०७२) : उद्देश्य तथा उपलब्धि
- २.४ सहस्राब्दी विकास लक्ष्य तथा प्रगति
- २.५ इन्चोन घोषणा र दिगो विकासका लागि शिक्षा
- २.६ विद्यालय क्षेत्र विकास योजना
- २.७ राष्ट्रिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम (NEGRP)
- २.८ चालु आवधिक योजनामा शिक्षा
- २.९ चालु आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रममा शिक्षा

३ शिक्षासम्बन्धी विभिन्न आयोग तथा समितिका प्रतिवेदनहरू

- ३.१ राष्ट्रिय शिक्षा योजना आयोगको प्रतिवेदन, २०११
- ३.२ सर्वाङ्गीण राष्ट्रिय शिक्षा समितिको प्रतिवेदन, २०१८
- ३.३ राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना २०२८-२०३२
- ३.४ राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०४९
- ३.५ उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०५५
- ३.६ शिक्षासम्बन्धी उच्चस्तरीय कार्य समितिको प्रतिवेदन, २०५८

४ शिक्षासम्बन्धी राष्ट्रिय नीतिहरू

- ४.१ शिक्षा नीतिको परिचय र शैक्षिक नीतिको आवश्यकता
- ४.२ खुला तथा दुर शिक्षा नीति
- ४.३ अनौपचारिक शिक्षा नीति
- ४.४ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम नीति
- ४.५ शिक्षक तालिम नीति
- ४.६ उच्च शिक्षा नीति

५ शिक्षाका नवीनतम चिन्तन

- ५.१ अधिकारमा आधारित शिक्षा
- ५.१.१ सामाजिक न्याय र शिक्षा
- ५.१.२ अधिकारमा आधारित शिक्षाको अवधारणा
- ५.१.३ बालअधिकारको अवधारणा
- ५.२.४ बालमैत्री विद्यालय : अवधारणा, मापदण्ड र सूचकहरू
- ५.२.५ बाल अधिकार महासन्धि, १९८९ (शिक्षा सम्बन्धी)
- ५.१.६ बालअधिकारका लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रयासहरू
- ५.२ विद्यालय शान्ति क्षेत्र
- ५.३ लैङ्गिक समता र समानता

- ५.४ समाहित शिक्षा र शिक्षामा समावेशीकरण
- ५.५ निरन्तर र वैकल्पिक एवम् खुला तथा दूर शिक्षा
- ५.६ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा
- ५.७ शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि
- ५.८ साधारण तथा प्राविधिक सिप (soft and hard skill)
- ५.९ जीवन पर्यन्त सिकाइ र जीवनोपयोगी सिप (life long learning and life skill)
- ५.१० शिक्षकका सक्षमताहरू, शिक्षक शिक्षा र तालिम
- ५.११ अभिभावक शिक्षा

६ विद्यालय तहको पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन

- ६.१ पाठ्यक्रमको अवधारणा, निर्माण प्रक्रिया, पाठ्यक्रम निर्माणमा प्रभाव पार्ने तत्त्वहरू
- ६.२ विद्यालय तहको पाठ्यक्रम ढाँचा
- ६.३ नेपालमा विद्यालय तहको पाठ्यक्रम विकास क्रम र वर्तमान अभ्यास
- ६.४ दूर तथा खुला सिकाइ र अनौपचारिक शिक्षाको पाठ्यक्रम
- ६.५ माध्यमिक तहको पाठ्य पुस्तक तथा सन्दर्भ सामग्रीहरूको विकास तथा प्रयोग
- ६.६ शिक्षण सिकाइमा निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन
- ६.७ निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली
- ६.८ अक्षराङ्कन पद्धति
- ६.९ राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको प्रारूप (परिमार्जनसहित), २०६३
- ६.१० बहुभाषिक शिक्षा
- ६.१० स्थानीय पाठ्यक्रम
- ६.११ राष्ट्रिय विद्यार्थी उपलब्धि परीक्षण (NASA) प्रतिवेदनहरू

७ शैक्षिक योजना र कार्यान्वयन संयन्त्र

- ७.१ वार्षिक कार्य योजना, दैनिक, एकाइ तथा वार्षिक शैक्षणिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन
- ७.२ विद्यालय विकास प्रस्ताव
- ७.३ विद्यालय सुधार योजना, गाउँ/नगर तथा जिल्ला स्तरीय शिक्षा योजना निर्माण र कार्यान्वयन
- ७.४ विद्यालय विकासमा स्थानीय सरकार/निकाय, गैर सरकारी र समुदायमा आधारित संस्थाहरूको भूमिका
- ७.५ शिक्षा मन्त्रालय र यस मातहतका निकायहरूको संरचना र कार्यक्षेत्र

८ बाल मनोविज्ञान र सिकाइ

- ८.१ बाल मनोविज्ञानको अवधारणा
- ८.२ बाल विकासको परिचय, वृद्धि र विकास
- ८.३ प्रारम्भिक बालविकासको अवधारणा र अभ्यास
- ८.४ किशोर अवस्थाको परिचय र विकासात्मक पक्षहरू र सिकाइसँग सम्बन्धित विशेषताहरू
- ८.५ सिकाइको नवीनतम् अवधारणा
- ८.६ सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्त्वहरू
- ८.७ उत्प्रेरणाका सिद्धान्तहरू र विद्यार्थीहरूमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरू

९ विद्यालय सुशासन र शैक्षिक व्यवस्थापन

- ९.१ विद्यालय सुशासन (school governance)
- ९.१.१ विद्यालय सुशासनको अवधारणा
- ९.१.२ केन्द्रीकृत तथा विकेन्द्रित विद्यालय सुशासन
- ९.१.३ शैक्षिक नेतृत्वको अवधारणा र प्रयोग
- ९.१.४ विद्यालय सिकाइ सङ्गठन
- ९.१.५ सङ्घीयतामा शिक्षा
- ९.१.६ सामाजिक परीक्षण
- ९.२ शैक्षिक व्यवस्थापन
- ९.२.१ शैक्षिक व्यवस्थापनको परिचय र सिद्धान्त
- ९.२.२ सहभागितात्मक व्यवस्थापन
- ९.२.३ विद्यालय व्यवस्थापनमा उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता र सहभागिता
- ९.२.४ स्वव्यवस्थापन, द्वन्द्व व्यवस्थापन, विपत् व्यवस्थापन र समय व्यवस्थापन
- ९.३ कक्षाकोठा व्यवस्थापन र शिक्षण
- ९.३.१ कक्षा कोठा व्यवस्थापनको अवधारणा र आधुनिक कक्षाकोठा व्यवस्थापन
- ९.३.२ उपचारात्मक शिक्षण पद्धति
- ९.३.३ विविधता व्यवस्थापन : भाषिक, सामाजिक, सिकाइ क्षमता, बौद्धिकता, शारीरिक तथा मानसिक अवस्था
- ९.३.४ शैक्षणिक सङ्गठन : कक्षा शिक्षण, बहुकक्षा शिक्षण, विषय शिक्षण र बहुकक्षा बहुस्तर (MGML) शिक्षण
- ९.३.५ प्रभावकारी शिक्षण सिकाइका लागि समसामयिक रणनीतिहरू : समालोचनात्मक चिन्तन, परियोजनामा आधारित सिकाइ र समस्यामा आधारित सिकाइ
- ९.३.६ शिक्षण सिकाइमा परियोजना कार्य, कार्यमूलक अनुसन्धान र घटना/मामला अध्ययन

१०. नेपालको संविधान र ऐन नियमहरू

- १०.१ नेपालको संविधान : भाग १ देखि ५ सम्म
- १०.२ शिक्षा ऐन (संशोधनसहित), २०२८ र शिक्षा नियमावली (संशोधनसहित), २०५९
- १०.३ शिक्षक सेवा आयोग नियमावली (संशोधनसहित), २०५७
- १०.४ उच्चमाध्यमिक शिक्षा ऐन (संशोधनसहित), २०४६ र उच्चमाध्यमिक शिक्षा नियमावली (संशोधनसहित), २०५२
- १०.५ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन (संशोधनसहित), २०४५

प्रश्न योजना

एकाइ	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
प्रश्न सङ्ख्या	२	२	१	१	२	२	१	१	३	५